

MF Nikolaj Rosings indlæg

i folketinget under debat om loven om opførelse af
fiskeindustrianlæg i Grønland den 20. maj 1959

Det ville være ukorrekt, hvis jeg som repræsentant for Grønland i det høje ting undlader at nævne og takke for den forståelse og interesse, som de skiftende regeringer og folketinget i årenes løb har vist for opbygningen af Grønland, der som bekendt startede i 1950. Uden denne interesse og denne forståelse havde man ikke kunnet nå så vidt i udviklingen deroppe, som tilfældet er i dag. Siden 1950 er der her i tinget behandlet og vedtaget en halv snes nye love, som er grundlæggende for samfundsopbygningen i Grønland.

Ud over statens og Den kgl. grønlandske Handels løbende udgifter til administrationen af Grønland er der siden 1950 investeret 251,7 mill. kr. fordelt på 35 forskellige poster, og dette store beløb er 155,5 mill. kr. større end det, kommissionen i sin tid regnede med til investeringer i Grønland i samme tidsperiode. Det er klart, at der har været flere meget vigtige grunde til denne overskridelse af kalkulationen, men det behøver jeg ikke at give nærmere oplysninger om. Jeg skal blot sige, at Grønland i mange år har savnet en

sådan indsats fra Danmarks side. Hvis man vil påstå, at Grønland alene nyder godt af disse millioner, så er det forkert. I denne halve snes år har Grønland været et godt arbejdsfelt og en god arbejdsplads for danske firmaer, teknikere og håndværkere, og gennem disse firmaer, teknikere og håndværkere er mange millioner kommet tilbage til Danmark, med andre ord, Grønlands opbygning har beskæftigelsesmæssigt været og er stadig en gevinst for mange danske hjem.

I disse år er der fremkommet adskillige meninger om disse investeringer, om, hvilke ting der burde have været lavet først fremfor andre, men jeg kan garantere for, at alt trængte hårdt til at blive forbedret. Vil man fremhæve visse poster fremfor andre, så har skole- og sundhedsvæsenet, el-værker, havne- og vandforsyningsanlæg slugt knap 121 mill. kr. Til ophjælpning af fiskeri og fåreavl er der brugt 15,3 mill. kr., nemlig til udvidelse af bestående fiskehuse, opførelse og indretning af mindre fryserier og et par hermetikfabrikker. Hidtil har den grønlandske fiskeproduktion

med undtagelse af 2 rejehermetikfabrikker og en havkatfilet- og fiskemelsfabrik været saltfiskproduktion, som optager for meget af fiskerens tid til behandlingen af de ilandbragte fisk, hvorved de opnåede fiskeresultater omtrent bliver de samme hvert år, dog med en opadgående tendens. Med andre ord, Grønlands fiskerigdom kan i øjeblikket ikke udnyttes fuldt ud af landets egen befolkning på grund af den dels ikke tidssvarende og dels tidsslugende produktionsmetode, nemlig saltfiskproduktionen, som ellers har opnået en førsteklasses kvalitet.

Ved det foreliggende forslag vil regeringen derfor omlægge denne produktion til moderne produktion, og efter forslaget skulle det være blevet til virkelighed i løbet af de kommende 7 år. At denne langsigtede plan i allerhøjeste grad er nødvendig, kan jeg, som kender forholdene, bekræfte. Hvis enhver eksportforøgelse af danske varer til udlandet er vigtig for den danske økonomi, er dette endnu vigtigere for Grønland, hvis største udførselsvare er fiskeprodukter.

At det grønlandske erhvervsliv skal ophjælpes og udbygges, er regeringen og oppositionen enige om. Det er vi grønlændere meget glade for at erfare, men i spørgsmålet om, hvorfra kapitalen til de projekterede planer skal skaffes, er vi en del uenige. Mindretallet ønsker privat kapital indskudt i dette foretagende, i stedet for at det som hidtil skal være et statsforetagende, fordi Grønlandskommissionens betænkning anbefaler private investeringer ved erhvervsopbygningen i Grønland. Spørgsmålet

*Nikolaj Rosing på folketingets talerstol
den 8. februar 1968.*

er bare, om tiden er inde til privat finansiering af det grønlandske fiskerierhverv, om den i den første tid vil virke hæmmende på erhvervsudviklingen deroppe, og om man til syvende og sidst kan regne med befolkningens deltagelse i dette foretagende. Vi er klar over, at målet for hele opbygningen af Grønland er, at de mange hidtil statsdrevne virksomheder gradvis og i takt med grønlændernes udvikling overtages af de pri-

vate. I øjeblikket er der ingen kapital, vi kan regne med, hos grønlænderne, det er et faktum, og hvad angår privat virksomhed i Grønland, kan vi ikke sige andet, end at den er på første udviklingsstadium, simpelthen fordi man savner startkapital. Det er en kendsgerning, at enhver dansk statsborger, som opfylder betingelserne i lov om erhvervsvirksomhed i Grønland, kan drive privat virksomhed deroppe, lige siden nyordningen begyndte i 1950. Jeg tror også, at den danske offentlighed ikke er helt uvidende herom, men indtil nu er det gået sådan, at kun de, der har været i Grønland og har erhvervet kendskab til forholdene og mulighederne deroppe, går over til privat virksomhed som købmænd, værtshusejere, tømrere, murer-mestre el. lign. Efter mine og andres erfaringer er der her i Danmark meget lidt kendskab til praktiske grønlandske forhold, navnlig hos dem, der aldrig har set Grønland, Grønland, som stadig ligger langt tilbage i deres bevidsthed. Hvis nogen vil ofre penge til de omtalte investeringer i erhvervslivet deroppe, må vedkommende først og fremmest kende de faktiske forhold ved selvsyn, og dette kræver tid og penge.

Under disse opbygningsår har vi savnet danske fiskere i vore farvande, medens andre nationers fiskere udnytter sæsonfiskeriet fuldt ud med fortjeneste. Måske er der fisk nok i hjemlige farvande, eller man tør ikke deltage i fiskeriet deroppe ligefrem skræmt af de mislykkede fiskeriforsøg, der blev foretaget for en halv snes år siden. Det er klart, når sikker fangst findes lige i nærheden, hvorfor skal man så fare ud til ukendte

og risikofyldte farvande? Det kan tænkes, at disse betragtninger har gjort sig gældende hos dem, der ellers kunne tænkes at ville sætte penge i private foretagender i Grønland, men jeg er ganske sikker på, at den tid kommer, da den danske fisker drager ad Grønland til, og privat investering i fiskerierhvervet er let at opnå, men først vil man sikkert overbevise sig om, at disse foretagender trods risiko kan drives rentabelt. Efter min mening sker dette først, når saltfiskproduktionen er omlagt til fabriks- og frysefiskproduktion, således at man leverer fangsten direkte til fabrikken og igen sejler på fiskeri, ligesom det er muligt for fiskeren hernede. Denne påtænkte omlægning af produktionen bør startes med det samme, og hvis ikke den danske stat tager opgaven op som planlagt, er jeg bange for, at der bliver et tomrum eller et knæk i erhvervsudviklingen i Grønland.

Som jeg klart har udtrykt det for nylig, er jeg langt fra modstander af, at det private initiativ sættes ind i Grønland, tværtimod, men det må ske gradvis og under medvirken af landets egne folk. I økonomisk henseende er grønlænderne endnu ude af stand til at deltage i eventuelle private investeringer i fiskerierhvervet ud over anskaffelse af motorbåde o. lign. Tillige er skoleuddannelsen ikke så god som ønskeligt. Ikke engang en lille fisker- og sømandsskole findes deroppe; handelsskolen er for nylig forsøgsvis startet i aftenskoleform i enkelte byer, hvor der kan skaffes lærere. Rom blev jo ikke bygget på én dag; alt må tage sin tid. Den i dette forår indgåede overenskomst med de

færøske fiskere er det første store skridt til samarbejde med andre landes fiskere. Dernæst må vi have dette fiskeindustriprogram gennemført. Når det er sket, kan vi vente, at fiskere herved vil deltage i storfiskeriet deroppe. Så er den tid inde, da privatkapitalen i større stil kan sættes ind i fiskeriforetagendet, idet man må forvente, at grønlænderne til den tid også er med, både hvad angår privat finansiering, og hvad angår indhøstede erfaringer, som samarbejdet med de andre fiskere da må forventes at have givet.

Med hensyn til mindretallets forslag om, at bemyndigelsen for ministeren til at lade udføre Atlantkaj, bådehavn og ændring af tankanlæg i Holsteinsborg samt Atlantkaj, dæmning og fortøjningsanordninger for fiskerbåde i Sukkertoppen udgår af lovforslaget, vil jeg udtale, at regeringens planer herom absolut hører med til helhedsbilledet. Hvis disse punkter udgår af lovforslaget, vil jeg på de pågældende fiskeres vegne protestere, for ud over farer, som man møder under fiskeriet deroppe i rum sø, er de

grønlandske fiskeres både altid udsat for forlis også i disse naturhavne, hvor der ingen sikkerhedsforanstaltninger findes, og hvor ingen udbygning kan foregå uden større økonomiske ofre. Er der nogen bestemt måde at støtte erhvervet på, så er det gennem havneanlæg o. lign., som private ingen interesse har i at sætte penge i.

At Grønland, som i mange henseender er langt tilbage for det øvrige rige, er en del af Danmark, må vi huske på; det store opbygningsarbejde, som staten har påbegyndt, og som på nuværende tidspunkt ikke er skredet frem i en sådan grad, at det sikrer den grønlandske befolkning, bør fortsætte endnu i adskillige år.

Med disse bemærkninger anbefaler jeg regeringens forslag som helhed til en velvillig behandling og til vedtagelse, fordi det i sig selv er en sikker garanti for, at der sker noget i erhvervslivet deroppe til gavn ikke alene for den grønlandske befolkning, men også for rigets øvrige fiskerfamilier.